

[Analytics and Expert Opinions]. *DOU*. February 06, 2024. <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-2023/>
Shaji, G. George A., and Hovan, George A. S. "A Review of Moonlighting in the IT Sector and Its Impact". *Partners Universal International Research Journal*, vol. 1, no. 3 (2022): 64-73.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7114049>

Shelest, O., Kutovyi, Ya., and Samokhodskiy, I. "Rozvytok ukrainskoi IT-industrii: Analitichnyi zvit" [Development of the Ukrainian IT Industry: Analytical Report]. Kyiv, 2018. https://ko.com.ua/files/u125/Ukrainian_IT_Industry_Report_UKR.pdf

Shevchuk, I. B. *Informatsiini tekhnologii v rehionalnii ekonomitsi: teoriia i praktyka vprovadzhennia ta vykorystannia* [Information Technologies in the Regional Economy: Theory and Practice of Implementation and Use]. Lviv: Vydavnytstvo NNVK «ATB», 2018.

"Top-50 naibilshykh IT-kompanii Ukrainy" [Top 50 Largest IT Companies of Ukraine]. <https://jobs.dou.ua/top50/?period=07-2014>

Tymoshenko, N. Yu., and Ronskyi, B. Yu. "Problemy ta perspektyvy rozvytku IT-industrii v Ukraini" [Problems and Prospects of Development of the IT Industry in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 17 (2018): 384-388.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-57>
"Ukraina na chetvertomu misti v sviti za kilkistiu IT-fakhivtsiv" [Ukraine Ranks Fourth in the World in Terms of the Number of IT Specialists]. *Ekonomichna pravda*. March 27, 2013. <https://www.epravda.com.ua/news/2013/03/27/368131/>

"Yakym buv rynek pratsi v IT u 2018 rotsi? Pidsumky DOU" [What Was the IT Job Market Like in 2018? DOU Results]. <https://happymonday.ua/rynok-it-2018>

Yevtushenko, V. A., Rakhman, M. S., and Rakhman, P. M. "Osoblyvosti funktsionuvannia rynkovoho sere dovyscha IT-posluzh Ukrainy" [Features of Functioning of the Market Environment of IT Services in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 5 (2021): 134-140.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-134-140>

УДК 338.4

JEL: L86; M15; O14

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-145-152>

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІТ-СЕКТОРА В УКРАЇНІ

©2024 ЛУЧКО Г. Й.

УДК 338.4

JEL: L86; M15; O14

Лучко Г. Й. Тенденції розвитку ІТ-сектора в Україні

Метою статті є аналізування сучасних тенденцій ІТ-галузі в Україні, визначення ключових проблем сектора, зумовлених військовою агресією росії, та виокремлення напрямків активізації, які сприятимуть розвитку й адаптації сектора до викликів зовнішнього середовища. Ринок інформаційних технологій є однією з рушійних сил усіх галузей національної економіки, державного та регіонального управління, науки та освіти тощо. За умов глобалізації та євроінтеграції України треба враховувати, що вітчизняна сфера ІТ є однією з дуже перспективних галузей економіки. Мобільність і швидка адаптивність до викликів дозволяє ІТ-індустрії бути важливою опорою України під час війни та допоможе в період після-воєнного відновлення. У статті проаналізовано тенденції розвитку ІТ-сектора за 2018–2023 рр. і відзначено, що кризові потрясіння, пов'язані з пандемією коронавірусу, які суттєво вплинули на бізнес багатьох галузей не зашкодили діяльності компаній ІТ-сектора. Проте повномасштабне вторгнення росії у 2022 р. вплинуло на позитивну динаміку показників ефективності діяльності ІТ-компаній та сповільнило темпи зростання ІТ-сектора. У статті проаналізовано фактори, які зумовлюють сповільнення розвитку ІТ-галузі. Зокрема, розглянуто вплив як чинників, що мають глобальний контекст, так і внутрішніх факторів, зумовлених руйнівним тиском війни. Також у статті відзначено тенденцію скорочення кількості фахівців у вітчизняних ІТ-компаніях і розглянуто основні її причини. Виділено напрямки, які потребують активізації для того, щоб ІТ-галузь залишалась стійкою, адаптуючись до викликів зовнішнього середовища, та продовжувала свій розвиток. Збереження позитивної динаміки результативності діяльності ІТ-компаній за умов повномасштабного вторгнення, високий рівень та затребуваність наших ІТ-фахівців на зовнішньому та внутрішньому ринках свідчать про накопичений значний потенціал і спроможність ІТ-сектора до швидкої адаптації. Запропоновані у статті напрямки активізації сприятимуть подальшому розвитку ІТ-сектора.

Ключові слова: інформаційні технології, ІТ-сектор, ІТ-фахівці, ІТ-компанії, розвиток.

Рис.: 4. **Бібл.:** 11.

Лучко Галина Йосипівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління проектами, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: hluchko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3583-0923>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/R-1236-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56896054300>

UDC 338.4

JEL: L86; M15; O14

Luchko H. Yo. Trends in the Development of the IT Sector in Ukraine

The aim of the article is to analyze the current trends in the IT industry in Ukraine, identify the key problems of the sector caused by Russia's military aggression, and identify areas of activation that will contribute to the development and adaptation of the sector to the challenges of the external environment. The information technology market is one of the driving forces of all sectors of the national economy, the State and regional administration, science and education, etc. In

the context of globalization and the European integration of Ukraine, it should be borne in mind that the domestic IT sector is one of the most promising sectors of the economy. Mobility and quick adaptability to challenges allows the IT industry to be an important pillar of Ukraine during the wartime and will help in the period of post-war recovery. The article analyzes the trends in the development of the IT sector for 2018–2023, it was noted that the crisis shocks associated with the coronavirus pandemic, which significantly affected the business of many industries, did not harm the activities of companies in the IT sector. However, Russia's full-scale invasion in 2022 affected the positive dynamics of IT companies' performance indicators and slowed down the growth rate of the IT sector. The article analyzes the factors that cause the slowdown in the development of the IT industry. In particular, the influence of both factors that have a global context and internal factors caused by the destructive pressure of war is considered. The article also specifies the tendency to reduce the number of specialists in domestic IT companies and considers its main causes. The areas that need to be activated in order for the IT industry to remain resilient, adapting to the challenges of the external environment, and continuing its development are allocated. The preserved positive dynamics of the performance of IT companies in the face of the full-scale invasion, the high level and demand for our IT specialists in the foreign and domestic markets indicate the accumulated significant potential and the ability of the IT sector to adapt quickly. The directions of activation proposed in the article will contribute to the further development of the IT sector.

Keywords: information technology, IT sector, IT professionals, IT companies, development.

Fig.: 4. **Bibl.:** 11.

Luchko Halyna Yo. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Project Management, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: hluchko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3583-0923>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/R-1236-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56896054300>

Більшість галузей вітчизняної економіки зазнали на собі руйнівного впливу російської військової агресії. Сектор інформаційних технологій став одним із небагатьох, якому вдалося зберегти позитивну динаміку. За умов глобалізації та євроінтеграції України, треба враховувати, що вітчизняна галузь ІТ є однією з дуже перспективних галузей економіки. Мобільність і швидка адаптивність до викликів дозволяє ІТ-індустрії бути важливою опорою України під час війни та допоможе в період повоєнного відновлення.

Тенденції постійного розвитку інформаційних технологій підтверджують те, що саме вони є тою рушійною силою, яка визначає глобальні перетворення та водночас стимулює економічне зростання кожної країни. ІТ-технології посилюють рівень конкурентоспроможності усіх суб'єктів економічної діяльності, які їх застосовують.

ІТ-сектор суттєво впливає на стан внутрішньої економіки України, оскільки не лише збільшує надходження валюти в Україну, але й сприяє розвитку інших галузей: фінансової сфери, промисловості, агробізнесу, ритейлу та допомагає оборонній сфері.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та їх вплив на всі галузі економіки зумовлює постійний інтерес серед науковців до основних тенденцій в ІТ-галузі. Дослідженням тенденцій світового ІТ-ринку присвячені праці закордонних учених, серед яких: Е. Бартелс, Дж. Бойетт, Р. Грінелл, Ф. Котлер, Д. Таппер, Б. Твісс та багато інших. Дослідженням аспектів та визначенням напрямків розвитку ІТ-ринку в Україні займаються такі вітчизняні дослідники: О. Бабанін, В. Глухов, Т. Ісаков, Н. Карпенко, А. Маслов, А. Могилова, Л. Федулова, А. Ципляков, М. Чайковська, А. Чухно, М. Шакиров та ін.

Враховуючи швидкий розвиток ІТ-ринку та його суттєвий вплив на економіку України, дослідження тенденцій його розвитку є актуальним напрямком наукових досліджень.

Метою статті є аналізування сучасних тенденцій ІТ-галузі в Україні, визначення її ключових проблем, зумовлених військовою агресією росії, та виокремлення напрямків активізації, які сприятимуть розвитку та адаптації сектора до викликів зовнішнього середовища.

Ринок ІТ є одним із найперспективніших ринків та найбільш динамічним сегментом не лише в Україні а й в усьому світі. Ця галузь займає все більшу частку в структурі загальних послуг у світі. Світ і життя людей дедалі більше заглиблюється в диджиталізацію, і ІТ-сфера виконує в цьому процесі велику кількість функцій.

Світові тенденції свідчать про збільшення бажання людей бути завжди в курсі подій, мати широкий доступ до різної інформації. Інтернет, який став всесвітньою мережею, починаючи з моменту започаткування у 1983 р., за період існування охопив більшість країн світу. Зростання інтернет-аудиторії впродовж 10 років (з 2012 р. до початку 2022 р.) відбулося понад удвічі – від 2,18 до 4,95 млрд. У 2022 р. загальна кількість інтернет-користувачів зросла на приблизно 200 млн. Згідно з останнім звітом DataReportal – Digital 2022 Global Statshot виявлено, що більше 5 млрд. людей у всьому світі використовують інтернет, а це означає, що 63% населення світу виходять в онлайн [1]. Наскрізна інформатизація всіх сфер життя суспільства сприяє як економічному, так і соціальному розвитку, допомагає інтегруватись у світову спільноту.

Сектор інформаційних технологій є одним із найдинамічніших, його вдосконалення відбувається щодня. Використання технічних засобів дозволяє забезпечити інтерактивний доступ користувачам до необхідних інформаційних ресурсів. Невпинний технічний прогрес зумовлює появу нових програмних продуктів, створює нові методи пошуку інформації й обробки даних. Технології активно поширюються на всі галузі, оскільки вони сприяють автоматизації виробничих процесів, зниженню витрат, підвищенню продуктивності та ефективності бізнесу.

Диджиталізація, яка дедалі ширше пронизує всі сфери суспільного буття, сприяє розвитку ІТ-сектора. Спочатку ІТ-галузь переважно надавала базові послуги, та згодом ця сфера поступово переорієнтувалась на реалізацію комплексних дослідницьких рішень, стратегічний дизайн, ІТ-консультування, інжиніринг і підтримання цифрових рішень. Упровадження цифрових інновацій дозволяє забезпечити компаніям стабільну та ефективну діяльність у майбутньому та конкурентоспроможність їх продукції чи послуг на ринку [2]. Галузь ІТ в Україні впродовж останніх років демонструє стабільні показники розвитку.

Позитивну динаміку розвитку ІТ-галузі підтверджують і офіційні дані на сайті Державної служби статистики [3] щодо зовнішньої торгівлі України комп'ютерними послугами (рис. 1).

Останні доступні статистичні дані вказують на суттєву перевагу експорту обсягів комп'ютерних послуг над імпортом та його динамічне зростання впродовж періоду. У 2022 р. спостерігається зниження експорту та імпорту, однак треба врахову-

вати, що дані за цей рік можуть бути неповними, оскільки не всі компанії подали звітність та іншу статистичну інформацію.

Аналізуючи динаміку експорту комп'ютерних послуг, наведену на рис. 1, спостерігаємо те, що кризові потрясіння, пов'язані з пандемією коронавірусу, які суттєво вплинули на бізнес багатьох галузей, не зашкодили діяльності компаній ІТ-сектора. Вони зуміли швидко адаптуватись та продовжити успішну діяльність – в основному завдяки мінімізації своїх операційних витрат, ротації спеціалістів між проектами та досягненню домовленостей щодо змін термінів виконання окремих робіт. Безумовною перевагою компаній ІТ-сектора було їх швидке налаштування на віддалену роботу. На кінець 2020 р. 84% розробників ІТ-продуктів працювали частково або повністю відділено, і лише 2% працівників працювали виключно в офісах [4]. Швидка адаптація дозволила компаніям продовжити успішну діяльність і наростити обсяги експорту у 2020–2021 рр.

Проте повномасштабне вторгнення росії у 2022 р. вплинуло на позитивну динаміку показників ефективності діяльності ІТ-компаній та сповільнило темпи зростання ІТ-сектора. Впродовж 2015–2021 рр. темп зростання експорту комп'ютерних послуг збільшувався на 26,8% у середньому. У 2022 р., за прогнозами експертів, очікувалось зростання ІТ-галузі на 40–45%, але через настання війни динаміка є втраченою [5]. Офіційні статистичні дані вказують на зменшення загального обсягу експорту на 28,3% порівняно з 2021 р., щодо експорту комп'ютерних послуг, то

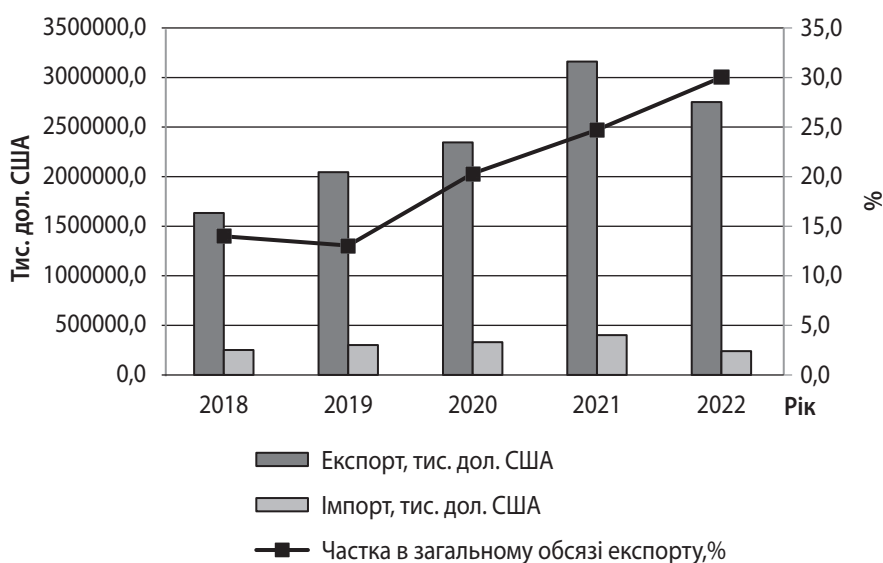

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі України комп'ютерними послугами

Джерело: побудовано на основі даних [3].

його обсяг впав лише на 13%, що привело до зростання частки обсягу комп'ютерних послуг у загальному обсязі експорту у 2022 р. до 30%.

Розглянемо результати статистичного спостереження щодо кількості підприємств, які працюють в Україні за видом діяльності «Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність» та обсягів наданих ними послуг (рис. 2).

во постраждали, їх розвиток зупинився або сповільнився. Згідно з публікаціями експертів лише ІТ-галузь змогла не тільки зберегти обсяги експорту надаваних послуг, але й наростити їх.

Сектор ІТ загалом продовжував своє зростання, і згідно з проведеним дослідженням [6] тридцять топ-компаніям вдалось отримати дохід на 412 млн дол. США, що більше, ніж у 2021 р. Не всі з аналізованих компаній були успішними – 10 із них отримали у 2022 р. менший дохід порівняно з

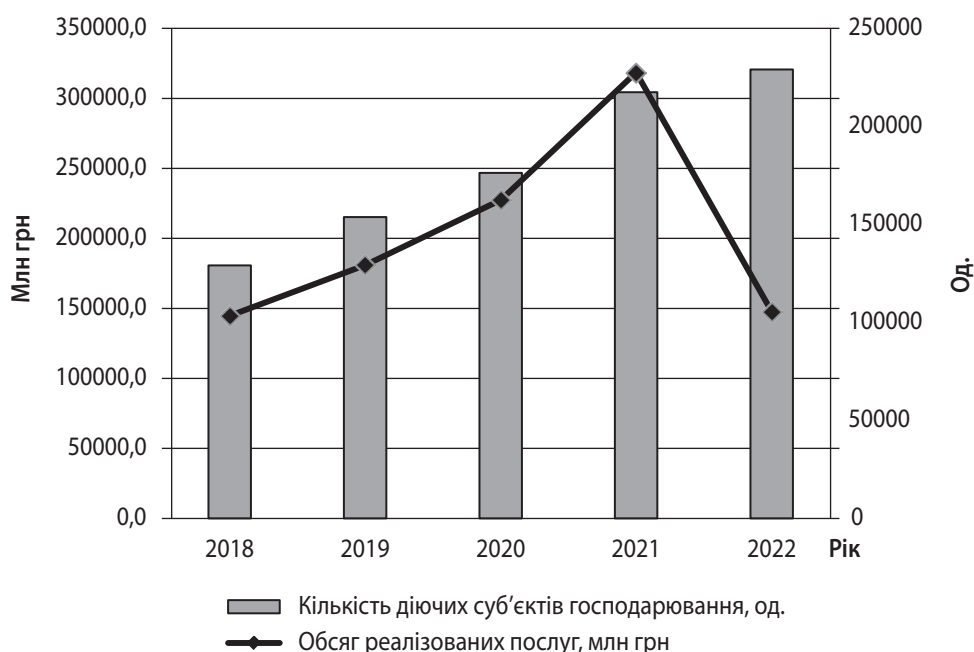

Рис. 2. Діяльність компаній за КВЕД «Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність» у 2018–2022 рр.

Джерело: побудовано на основі даних [3].

Упродовж аналізованого періоду спостерігалися високі темпи зростання ІТ-галузі – до початку війни, розв'язаної росією. Суттєві зміни відчутні у 2022 р., коли поряд із незначним зростанням кількості ІТ-компаній обсяги реалізованих ними послуг зменшились більш як удвічі. Потрібно зважати на те, що не всі компанії надали фінансову звітність, тому результати не можна однозначно проектувати на галузь загалом.

Початок військової агресії у 2022 р. сильно вплинув на ринки України. Руйнування цивільного житла та інфраструктури, постійні обстріли, окупація деяких областей відчутно вплинули на діяльність українських компаній та економіку країни загалом, а також зумовили міграцію людей. Задля збереження бізнесу компанії мусили екстрено приймати рішення. Частина персоналу компаній виїхала закордон, іншим компаніям вдалося здійснити релокацію бізнесу. Проте більшість галузей суттє-

во постраждали, їх розвиток зупинився або сповільнився. Згідно з публікаціями експертів лише ІТ-галузь змогла не тільки зберегти обсяги експорту надаваних послуг, але й наростити їх.

Фінансові результати п'яти найдоходніших ІТ-компаній на вітчизняному ринку у 2022 р. наведено на рис. 3. Найуспішнішими юридичними особами українського ІТ-ринку виявились глобальні сервісні компанії, трійку з яких очолили: EPAM, GlobalLogic і Luxoft. EPAM продемонстрував приріст чистого доходу у 2022 р. +16%; GlobalLogic +26%, а Luxoft +37% стосовно 2021 р. [6].

Позитивним фактором українського ІТ-ринку є велика кількість висококваліфікованих ІТ-фахівців. Основним капіталом цих успішних компаній є їх працівники, адже саме їх робота забезпечує такі фінансові результати. Як бачимо, більшість ІТ-компаній оприлюднили дохід в діапазоні 4–5 тис. дол. США в місяць у розрахунку на одного

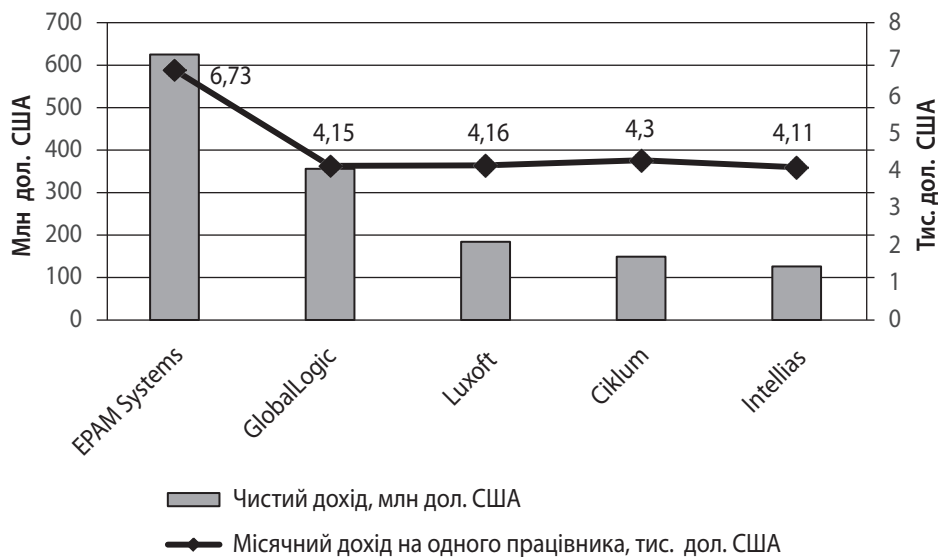

Рис. 3. Показники п'ятірки найдоходніших ІТ-компаній на українському ринку у 2022 р.

Джерело: побудовано на основі даних [6].

працівника [6]. Менші суми викликають сумніви щодо достовірності наданої фінансової інформації.

Хороші показники компаній в ІТ-галузі за 2022 р. були отримані завдяки укладеним ще до війни міжнародним контрактам. Враховуючи те, що головними замовниками українських ІТ-послуг є різні іноземні компанії, практично вся сфера ІТ-послуг нашої країни спрямована на експорт. Тому ця галузь суттєво залежить від ситуації на іноземних ринках, а це робить вразливим вітчизняний внутрішній ринок інформаційних технологій. Як довго закордонні компанії бажатимуть й надалі співпрацювати з українськими ІТ-компаніями, чи принаймні наймати українських фахівців, залишається відкритим питанням.

Офіційної статистичної інформації щодо чисельності зайнятих у ІТ-секторі працівників після 2021 р. на даний момент немає. Згідно з результатами опитування DOU [7] загальна кількість фахівців у 50 найбільших ІТ-компаніях України за кількістю спеціалістів станом на початок 2024 р. становить близько 81,8 тис. осіб. У дослідженні враховувалися фахівці, які сплачують податки в Україні, навіть перебуваючи за кордоном. Динаміку чисельності фахівців у п'ятірці найбільших за кількістю працівників ІТ-компаній наведено на рис. 4.

Згідно з отриманими даними в усіх ІТ-компаніях чільної п'ятірки з початком повномасштабного вторгнення спостерігається тенденція скорочення фахівців: у першому півріччі 2023 р. чисельність зменшилась на 3 тис. осіб, у другому — на 1,8 тис. Протягом 2023 р. загальна кількість фа-

хівців у вибірці з 50 компаній скоротилася на 10,7 тис. осіб. У другому півріччі 2023 р. загальна чисельність фахівців скоротилася на 4,6 тис., тобто на 5,3%, але порівняно з першим півріччям (6,6%) темп відпливу дещо сповільнився.

Серед основних причин зменшення кількості фахівців у вітчизняних ІТ-компаніях виділяють легалізацію релокованих спеціалістів за кордоном (актуальна причина майже в половині досліджених компаній) та звільнення тих, хто перебував довгий час на бенчі. Також причинами визнано оптимізацію неприбуткових напрямів, зменшення кількості проектів з боку глобальних клієнтів [7]. Згідно зі щорічним опитуванням DOU приблизно 66% українських ІТ-фахівців стверджують, що зараз дуже складно знайти роботу в ІТ-індустрії, і лише 19% вважають, що вони могли б легко знайти роботу [8].

Ускладнює ситуацію і загальна тенденція щодо скорочення вакансій у світових ІТ-компаніях, яка зберігається й у поточному, 2024 році. Ця невтішна тенденція, яка вже почала спостерігатися в ІТ-галузі, має глобальний контекст, зумовлений світовою рецесією, уповільненням темпів диджиталізації, пов'язаних із завершенням пандемії коронавірусу, що зумовило зменшення попиту на ІТ-розробки. Також з'явився ще один фактор — активний розвиток технологій штучного інтелекту. Усі ці фактори спричинили масові скорочення, не оминувши і великі технологічні компанії. Так, лише у січні 2024 р. у таких компаніях, як Google, Meta, Microsoft, Amazon, TikTok і Salesforce було звільнено близько 25 тис. працівників [9].

Окрім цього глобального аспекту, в Україні на розвиток ІТ-сектора шкідливо діють фактори,

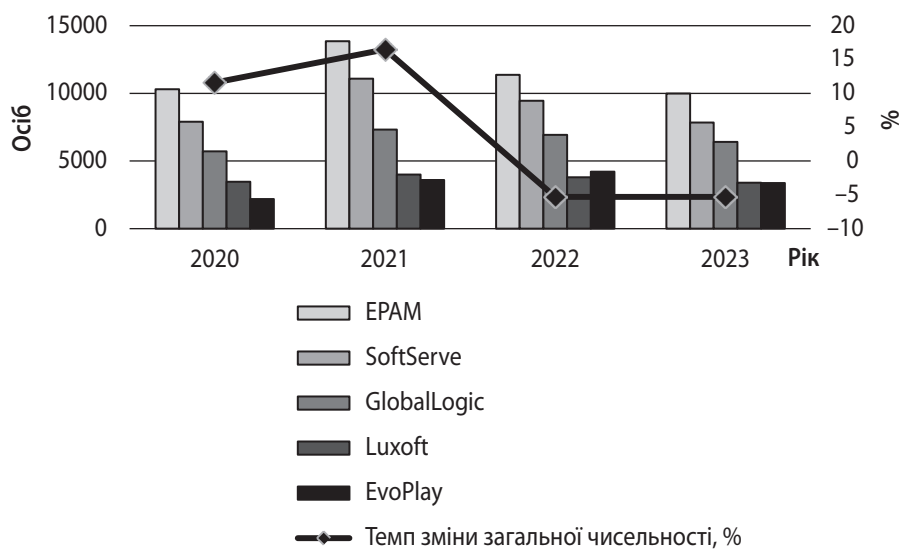

Рис. 4. Динаміка кількості фахівців у найбільших ІТ-компаніях за чисельністю працівників

Джерело: побудовано на основі даних [7].

зумовлені руйнівним тиском війни, які негативно впливають як на політичну, так і на економічну ситуацію в країні. Продовження й активізація бойових дій росії, постійні ворожі обстріли, які можуть спричинити блекаути, руйнацію будівель, зупинка виконання робіт через часті та тривалі тривоги перешкоджають стабільній роботі компаній. З частиною проблем, таких як ймовірні блекаути, ІТ-компаніям вдалося впоратися самотужки, створивши хаби «ІТ-незламності», які забезпечені генераторами та старлінками.

Але є невідкладні питання, що потребують негайних рішень влади. Відсутність механізму бронювання від мобілізації чоловіків та забезпечення можливості короткострокових відраджень за кордон унеможливають повноцінний розвиток ІТ-компаній. Фактор імовірної мобілізації ІТ-фахівців, які працюють над реалізацією проектів компаній, може загрожувати зривом термінів їх виконання. Побудувати міцні відносини з клієнтами в онлайн складно, і, враховуючи те, що період епідемії коронавірусу минув, замовники потребують особистих зустрічей, спілкування, тіснішої взаємодії, що забезпечує максимально ефективну реалізацію їх проектів.

Прогнози щодо розвитку ІТ-галузі на подальші роки оптимізмом не вирізняються. Поступово зменшується частота та обсяги замовлення послуг іноземними клієнтами на українському ринку, оскільки знижується рівень довіри до вітчизняних ІТ-компаній як до надійних постачальників послуг та їх здатності до ведення міжнародного бізнесу. Що саме очікує галузь у майбутньому, спрогнозувати важко – суттєво на розвиток ІТ-сектора впливатиме перебіг війни. Що довше вона триватиме, то гіршими будуть наслідки для його розвитку.

Розглянемо, які напрямки потребують активізації, для того, щоб ІТ-галузь залишалась стійкою в умовах повномасштабної війни, адаптуючись до викликів зовнішнього середовища та продовжуючи свій розвиток.

Україна більш відома як країна, що спеціалізується на аутсорсингу. Продуктові ІТ-компанії розробляють і реалізують власні продукти, сервісні ж компанії надають послуги зовнішнім замовникам. В Україні більшу частку ІТ-сектора складають саме сервісні ІТ-компанії. Проте зараз ситуація почала змінюватися – з кожним роком частка продуктивних ІТ-компаній зростає. Згідно з дослідженням [7] серед топ-50 ІТ-компаній України станом на січень 2024 р. частка сервісних компаній становила 54%, продуктивних – 36%, гібридних (тих, які мають і створюють власні продукти та надають послуги) – 10%.

Зростання продуктивних українських ІТ-компаній останніми роками набирає обертів. Поступово вітчизняні продуктивні ІТ-компанії здобувають міжнародне визнання. Такі компанії як Genesis, SKELAR та інші активно розвиваються, розробляючи та просуваючи свої ІТ-рішення на глобальний рівень [10]. Таким чином, метою української ІТ-індустрії має бути створення власних продуктивних компаній та орієнтація наявних ІТ-компаній на перехід до розроблення власних продуктів, а не лише надання послуг з аутсорсингу, що дозволить зменшити залежність від зовнішніх замовників та сприятиме розвитку ІТ-сектора. Зміна з аутсорсингу в бік продуктового мислення дозволить вітчизняному ІТ-ринку бути і надалі конкурентоспроможним і створювати продукти як для зовнішніх, так і для внутрішніх замовників.

Під час війни, чітко розуміючи недостатність в Україні зброї, військового забезпечення та чисельності людей, можна намагатись отримати перевагу, використовуючи інновації та технології. А для цього необхідно, щоб держава активно підтримувала та сприяла розвитку ІТ-сектора. Війна стимулювала розвиток нових напрямків: military-tech і defence-tech, які будуть пріоритетними найближчими роками. Новітні ІТ-розробки забезпечують розвиток цих напрямів. Уже зараз на певні розробки компанії можуть залучати гранти та отримати державне фінансування. Сприяння держави залученню інвестицій в технічну освіту та R&D допоможуть розвитку ІТ-сектора під час війни.

Зараз в ІТ-галузі ряд негативних факторів гальмують її розвиток і зумовлюють негативну тенденцію відтоку вітчизняних ІТ-фахівців. Для вирішення цієї проблеми необхідне розроблення механізму для можливості короткострокового виїзду ІТ-фахівців за кордон, що сприятиме пошуку та залученню нових клієнтів, посиленню співпраці з наявними замовниками, укладенню нових угод і збільшенню присутності українських ІТ-компаній на міжнародному ринку. Вирішення питань щодо бронювання від мобілізації та можливості короткотривалих виїздів за кордон є визначальними для збереження та розвитку ІТ-галузі [11]. Враховуючи це та загальносвітові тенденції, розвиток інформаційної галузі в Україні має бути серед пріоритетних напрямків державної підтримки.

ВИСНОВКИ

Ринок інформаційних технологій є однією з рушійних сил усіх галузей національної економіки, державного та регіонального управління, науки та освіти тощо. Збереження позитивної динаміки результативності діяльності ІТ-компаній за умов повномасштабного вторгнення, високий рівень і затребуваність наших ІТ-фахівців на зовнішньому та внутрішньому ринках свідчать про накопичений значний потенціал і спроможність ІТ-сектора до швидкої адаптації. Розвиток ринку ІТ-послуг в Україні та лідерів цього ринку залежить від зовнішньоекономічних чинників, а також економіко-політичної ситуації в самій країні. Запропоновані напрямки активізації допоможуть забезпечити подальший розвиток ІТ-сектора. Будемо сподіватися, що ІТ-галузь й надалі буде втримувати свої позиції, адже вона є драйвером успіху для майбутньої української економіки. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. 63% людей зараз онлайн. Великий звіт Digital 2022 про користувачів інтернету. URL: <https://ain.ua/2022/04/30/zvit-digital-2022/>

2. Сайко В. Р., Лучко Г. Й. Тенденції розвитку диджиталізації в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. № 7. С. 109–114. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-109-114>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Карий О. І., Гальків Л. І., Цапулич А. Ю. Розвиток ІТ-сфери України: чинники та напрями активізації *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2021. Т. 5. № 1. С. 42–55. DOI: <http://doi.org/10.23939/semi2021.01.042>
5. Кириченко А. ІТ 2023: що насправді відбувається з вітчизняним ринком. *Укрінформ*. 07.04.2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3692904-it-2023-so-naspravdi-vidbuvaetsa-z-vitciznanim-rinkom.html>
6. Огляд топ-30 українських іт-компаній. *BRDO*. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2023/06/Zvit-IT-6.pdf>
7. Топ-50 ІТ-компаній України, зима 2024: мінус 4,6 тисячі фахівців за пів року, в лідерах зростання – продуктові компанії. *DOU*. 26.02.2024. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-winter-2024/>
8. Пилипів І. 66% українських ІТ-фахівців вважають, що зараз важко знайти роботу. *Економічна правда*. 23.10.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/23/705778/>
9. Зануда А. Занепад чи тимчасова криза: що відбувається в українській ІТ. *BBC Україна*. 19.02.2024. 2024. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cndn8z34lkpo>
10. Лісік О. А., Моряк Т. П. Аналіз стану ІТ-сектору України в умовах повномасштабної війни. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-67>
11. Сабадишина Ю. Йдемо на спад. *DOU* проаналізував дані Нацбанку щодо ІТ-експорту й запитав в експертів, коли очікувати зростання. *DOU*. 31.07.2023. 2023. URL: <https://dou.ua/lenta/news/it-export-second-quarter-2023>

REFERENCES

- “63% liudei zaraz onlain. Velykyi zvit Digital 2022 pro korystuvachiv internetu” [63% of People Are Online Now. The Big Digital 2022 Report on Internet Users]. <https://ain.ua/2022/04/30/zvit-digital-2022/>
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://ukrstat.gov.ua>
- Karyi, O. I., Halkiv, L. I., and Tsapulych, A. Yu. “Rozvytok IT-sfery Ukrainy: chynnyky ta napriamy aktyvizatsii” [Development of the IT-Sphere of Ukraine: Factors and Directions of Activation]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*. Seriiia «Problemy ekonomiky ta upravlinnia», vol. 5, no. 1 (2021): 42-55. DOI: <http://doi.org/10.23939/semi2021.01.042>

- Kyrychenko, A. "IT 2023: shcho naspravdi vidbuvaetsia z vitchyznianym rynkom" [IT 2023: What Is Really Happening to the Domestic Market]. *Ukrinform*. April 07, 2023. <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3692904-it-2023-so-naspravdi-vidbuvaetsia-z-vitchiznianim-rinkom.html>
- Lisik, O. A., and Moriak, T. P. "Analiz stanu IT-sektoru Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi viiny" [Analysis of the State of Ukraine's IT Sector in the Context of a Full-Scale War]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 55 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-67>
- "Ohliad top-30 ukrainskykh it-kompanii" [Review of the Top 30 Ukrainian IT companies]. *BRDO*. <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2023/06/Zvit-IT-6.pdf>
- Pylpiv, I. "66% ukrainskykh IT-fakhivtsiv vvazhaiut, shcho zaraz vazhko znaity robotu" [ENGLISH_UA 66% of Ukrainian IT Specialists Believe That It Is Difficult to Find a Job Now]. *Ekonomichna pravda*. October 23, 2023. <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/23/705778/>
- Sabadyshyna, Yu. "Idemo na spad. DOU proanalizuvav dani Natsbanku shchodo IT-eksportu i zapytav v

- ekspertiv, koly ochikuvaty zrostantia" [We are Going Down. DOU Analyzed Data from the National Bank on IT Exports and Asked Experts When to Expect Growth]. *DOU*. July 31, 2023. <https://dou.ua/lenta/news/it-export-second-quarter-2023>
- Saiko, V. R., and Luchko, H. I. "Tendentsii rozvytku dydzhytalizatsii v Ukraini" [Tendencies in Development of Digitalization in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 7 (2021): 109-114. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-109-114>
- "Top-50 IT-kompanii Ukrainy, zyma 2024: minus 4,6 tysyachi fakhivtsiv za piv roku, v liderakh zrostantia – produktovi kompanii" [Top 50 IT Companies of Ukraine, Winter 2024: Minus 4.6 Thousand Specialists in Six Months, the Growth Leaders are Food Companies]. *DOU*. February 26, 2024. <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-winter-2024/>
- Zanuda, A. "Zanepad chy tymchasova kryza: shcho vidbuvaetsia v ukrainskii IT" [Decline or Temporary Crisis: What Is Happening in Ukrainian IT]. *BBC Ukraina*. February 19, 2024. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cndn8z34lkp0>

УДК 339.13
JEL: L86; M31; O10
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-152-159>

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ДИФУЗІЇ КЛІЄНТСЬКИХ БАЗ У ДІЯЛЬНОСТІ ІТ-ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

©2024 ЗАЯЦЬ А. І., ОЛЕКСІВ Т. І.

УДК 339.13
JEL: L86; M31; O10

Заяць А. І., Олексів Т. І. Особливості та проблеми дифузії клієнтських баз у діяльності ІТ-підприємств України

Метою дослідження є визначення особливостей і проблем дифузії клієнтської бази діяльності ІТ-підприємств України, розроблення рекомендацій для їх вирішення. У статті окреслено загальну ситуацію на ІТ-ринку, зокрема звертається увага на його турбулентність і високу нестабільність купівельних переваг, коли пропозиції на ринку домінують над попитом. Розглянуто складові поняття «дифузія клієнтських баз діяльності підприємств». Під поняттям «дифузія» пропонується розглядати концепцію, що описує закономірності поширення культурних, соціальних, економічних та інших явищ, сконцентрованих спочатку в одному або декількох місцях, які передбачають наявність певної частки невизначеностей, а «клієнтська база» – як основне джерело бізнесу та доходів підприємства, що містить інформацію як про наявних, так і про потенційних клієнтів. Наведено основні переваги ведення клієнтської бази діяльності, зокрема: збереження даних; передача клієнта від одного менеджера до іншого; аналізування становища на ринку; оцінювання цільової аудиторії; формування маркетингової стратегії та розвиток бізнесу. Зазначено, що клієнтоорієнтоване ведення бізнесу дозволяє нарощувати прибуток і загальну ефективність підприємства шляхом нарощування величини виручки від наявної клієнтської бази, а також внаслідок оптимізування операційних витрат. Запропоновано та деталізовано етапи формування клієнтської бази діяльності для ІТ-підприємств: планування, розробку, впровадження та аналізування. Звертається увага на те, що основним індикатором дифузії клієнтської бази діяльності ІТ-підприємства є «просідання» продажів, які можуть спричинити як внутрішні, так і зовнішні фактори впливу. Досліджено статистику зміни географії найму на прикладі найбільших вітчизняних ІТ-підприємств, яка виступає одним із індикаторів поведінки клієнтів. Зазначено, що великі підприємства відчувають дифузії клієнтської бази діяльності не такою мірою, як це відбувається з невеликими компаніями, тому дифузія з України клієнтської бази діяльності ІТ-підприємств не є масовим явищем. Запропоновано рекомендації для заохочення клієнтів до співпраці з українськими ІТ-компаніями. Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є дослідження специфіки відновлення глобального попиту в ІТ-індустрії після рецесії.

Ключові слова: дифузія, клієнтська база ІТ-підприємств, турбулентність, розвиток.

Рис.: 2. **Бібл.:** 16.

Заяць Андрій Іванович – аспірант кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: andrii.i.zaiats@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8618-508X>